UNIVERSAL LIBRARY
OU_204878
UNIVERSAL LIBRARY

ఉమార్ ఖయ్యామ్

అను పారసీకకవి వ్రాసిన

॥ రు బా య త్ ॥

అను పద్యములకు తెలుగు.

కర్త:

చిలుకూరి నారాయణరావు.

సర్వస్వామ్యము.

ప్రథమముద్రణము 500.

వెల రు. 0-8-0.

పరిచయము.

ఈపద్యకావ్యము పురాతన పారసీక కవియైన 'ఉమార్ ఖయ్యామ్' అనే సుప్రసిద్ధ కవివ్రాసిన పద్యములకు తెనుగు. ఈ పద్యములు అనేక భాషలలోనికి పరివర్తితము లైనవి. మనవారుకూడా కొన్నికొన్ని పద్యముల నాంధ్రీకరించి ప్రకటించినారు. ఉమార్ ఖయ్యామ్ వ్రాసినవని వాడుకలో ఉన్న పద్యము లనేకములున్నవి. వానిలోని 101 పద్యములకు ఫిట్జ్ గెరాల్డు అనుకవి ఇంగ్లీషు పద్యములను వ్రాసినాడు. ఆయన అనువాదముమిక్కిలి ప్రసిద్ధికెక్కినది; కాని, ఆయన పారసీకకవి యభిప్రాయమును కొంత వరకు తన భాషాసౌష్టవమున కనుగుణముగ మార్చి కూర్చినాడు.

ఈ చిన్నపుస్తకములోని షట్పదులు ఫిట్జ్ గెరాల్డు తీసికొన్న పద్యములకే అనువాదము; కాని, పారసీకకవి యభిప్రాయము

నిందులో మార్చక ఉంచినాను. కవి అభిప్రాయములు భావగర్భితములై మిక్కిలి మనోహరములుగా ఉన్నవి. అట్టి అభిప్రాయములకు ముత్యాలసరములను పేరితో ఇప్పుడు వ్యవహారములో ఉన్న పూర్వకాలపు ఆంధ్ర కర్ణాటక షట్పదులు సరియైన శరీరమగునని యెంచి పద్యములను రచించినాను.

ఉమారుకవి యభిప్రాయములమీఁది గౌరవముచేత నయినా, నా యీప్రయత్నమును ఆంధ్రులామోదింపకపోరని నా నమ్మకము.

గ్రంథకర్త.

ఉమార్ ఖయ్యామ్

[ముత్యాలసరములు]

౧

మేలుకో! యదె వేయికరముల
వేలు పుడుగణములను ముందట
తొలి రాత్రిని వెంబడించుచు
దూరుచున్నాఁడు.

బాలభానుఁడు వాఁడె పాదుస
మేలుకోటను ముట్టడించెను
లీలఁ గరశరములను బురుజుల
పైని దాఁకుచును.

౨

ఉదయఖల మందేహునకు స్మృతి
యొదవుటకు నొక యింతపూర్వము
"పదర, భక్తుఁడ! యేల కునుకుచు
ఒదిగి యున్నావు?
ఇదిగదా దేవాలయము మఱి
ఇదిగో, సర్వము సిద్ధమైనది
పదర," యను వాక్కొకటి వీనుల
గదిసెనచ్చటను.

౩

ఈడ నే ముండేటి కాలము
దాటిపోతున్నాది మఱి అది
దాటిపోతే తిరిగి వచ్చే
మాటయేమొకదా.
కొక్కురో అని కోడికూసెను
కొట్టు "తలుపును తీయవే"మని
కూడియుండిన వారు నాత్రము
తోడ నార్వఁగను.

౪

చైత్రమాసము డాయుచున్నది
చిత్రమగు నాశలను గొల్పుచు
ఆత్మయును నాశ్రమున మఱుగున
కరుగు చున్నయది.

మిత్రుఁడునువలె మోసెసు తన ప
విత్రహస్తము సాయముగ చా
రిత్రముల సరిచేయ ఏసును
వచ్చుచున్నాఁడు.

౫

మే ల్గులాబీ పూలతోడను
సీగ్లె 'సీరామ్'; 'జాముషీదు'ను
పల్గతుల నెచ్చటికి పోయెనో
ఎవరు నెరుఁగరుగా.

కల్గైనెనను మధురసంబులు
చిల్కు—ద్రాక్షవనంబు, లవియును
గల్గు నదియొడ్డునను నిదియే
నిత్యమనునట్లు.

౬

ఇదెకదా సౌఖ్యంపుదిన మన
నొదవ దివు డాతపము శీతము
పదనుతోడ గులాబిమొగమును
దుడిచె వర్షంబు.
మృదుమృదూక్తులఁ బల్లవులతో
రొదలు సల్పుచు భరతపక్షియు
నిదె గులాబికి, త్రాగుమీ, మద
రం బనుచుఁ బల్కున్.

౭

పోయరా యీగ్లాసునిండా
త్రోయరా పరితాపవసనము
నాయెరా చలికాలముఁక, వా
సంతికార్చులివే.
డాయుచున్నది కాలవిహగము
పాయఁగా నియమిత మిదంతయు
హాయిగా నది యింతలోనే
మొగిరిపోవుఁగదా.

౮

ఏదో యొక్కటి, 'బాల్ఖా,' మఱి 'బా
గ్దాదో' యేదో, గ్లాసులోపల
చేదో, తీపియొ, యుండు నింకపై
దానిపని యేమి?

పాదుకొన్న జీవమను నీ
స్వాదుద్రాక్షారసంబు చిందఁగ
మీఁదఁ బ్రాణముల నెడు పత్రము
లెల్ల రాలఁగను.

౯

తెల్లవారఁగ వేయ్గులాబీ
లొల్లముగఁ జేకూరునందువు;
కల్ల; నిన్నటి మేల్గులాబీ
యెచటి కేఁగెనయా.

పల్లవించెడు కాలమది కడు
చల్లనే యౌఁ గాని యిప్పటి
కెల్లరాజులు రెడ్డులును మఱి
చల్లఁబడుదురుగా.

౧౦

పోవనీ వారిష్టమైనటు,
దాన మన కేమిపని యున్నది
గాన 'కైకోబాదో' 'ఖుసురో'
యెవ్వరైన సరే.
దానకర్ణుఁడు 'హాతిముని' స
ఖ్యాన, 'రుస్తుము' వీరవాక్కుల
న్యూనతంబొందంగ నేఁటికి
లక్ష్యమేఁటికిని.

౧౧

ఒక్కఁడొక సుల్తానుగానీ
యొక్కఁడొక బానిసయుఁగానీ
యక్కడను బంగారుగద్దె ము
హమ్మదుండఁగనీ
ఒక్క ప్రక్కను నిసుకబయలును
ఒక్క ప్రక్కను సస్యభూమియు
నిక్కడను పచ్చికల మీఁదను
గూరుచుందాము.

౧౨

పట్టముగ వ్యాపించియున్న
చెట్టునీడను పాటపాత్రము
రొట్టె యొక్కటి, ద్రాక్షరసముల
గ్లాసు నుండఁగను.
అట్టినీవును నాదుపజ్జను
మట్టుగాఁ బాడుచును నుండఁగ
నట్టియిసుక యెడారిస్వర్గము
లీలనుండుఁగదా.

౧౩

ఆరయుదు రైహికసుఖంబుల
నారయుదురును బరసుఖంబుల
వారిలోనను వీరిలోనను
నేరుజ్ఞానులోగా!
ఆరుకాసుల యరువుకంటెను
మూఁడుకాసుల రొక్కమే మేల్
దూరముగనున్నట్టి యాశల
కేలపోయెదవు?

౧౪

అల్లదే! విరియుచు గులాబీ
మెల్లఁగాఁ బల్కెడును, "వినుమో
చెల్ల! నవ్వుచుఁ గేరుచిటకును
చేరికొంటి, సుమీ.
కొల్లగా ధనమున్న సంచికి
చిల్లిపడియెను, ధనమదంతయు
నెల్లయెడలను నీవనంబున
జారవిడిచితిని."

౧౫

అట్టి యీ బంగారుధాన్యము
నెట్టనను గాచికొని కొందఱు
చెట్టయిది యేమనుచు గాలికి
నెగచి కొందఱును,
ఎట్లులైతే నేమి బంగరు
మట్టి యాదురె వారు వీరును?
మట్టిఁ జేరిన పిదప నేరిని
త్రివ్వితీయ రెకా.

౧౬

ఐహికంబులు జనులుచేసెడి
యూహలన్నియు భస్మమౌ, ను
త్సాహవంతుని జేసి కొండొక
వృద్ధి నొందించు.
ఊహలేటికి ఇసుకబయలను
ఆ హిమముం బట్టులను నిపుడే
వే హరించుక పోవు; నవిమఱి
యేటి కయ్యెయ్యా.

౧౭

ఈజగం బిదియొక గుడారము
బూజుఁబట్టియుఁ జినిఁగె, నా ద
ర్వాజలా రాత్రియును బగలును
దాని కండులను
రాజులెందఱో వరుసవెంబడి
నోజ హశాసున పెక్కుమీఱిరి
రోజు వచ్చిన నరువారై
వెడలి పోయిరిగా.

౧౫

జాముషీద్ సుల్తాను రాజ్యము
గోముమీఱఁగఁ జేసి త్రాగిన
భూములో కోటలను సింహము
బల్లి యుండునఁట.
ఆమహాత్ముఁడు వ్యాధరాజని
యేమొ కీరితిఁ గన్నయట్టి 'బ
హ్రాము' తలపై నడవిగాడిద
యాడుచున్నయది, యతఁడు మేల్కొనఁడు.

౧౬

ఎవ్వఁడో 'సీజరు' గతించియుఁ
బవ్వళించినచోట రక్తపు
చెవ్వచేతనె యంతమెఱుపు గు
లాబియొందునని,
యివ్వనంబునఁ గల్గు మల్లె
పువ్వునొక యలిచికురకబరిది
చివ్వునను నిట జారిపడియె న
టంచుఁ దలఁచెదను.

౨౦

చిగురులెత్తెను మొలకయిది ప
చ్చగను నదియొడ్డునను నోహో
చిగురు మోవి ఋదేవో యిటఁ బ్రస
వింపఁ జోలుఁ జుమీ.

అగఘుచెందుము, నలిగిపోవును
మిగుల మెల్లఁగ నిశము కాలిని
వగలఁ బెట్టకు దానిపైఁబడి
త్రొక్కివేయుచును.

౨౧

ఓయి, మిత్రుఁడ గ్లాసునిండా
పోయరా మధురసముఁ; బూర్వపు
గాయముల రాఁబోవు భయముల
మఱచిపోయెదను.

డాయుచున్నది 'రేపు', తాళుము
యూ, యనుచు చెప్పకుము, రేపులు
వేయియగు రేపటికి, నప్పటి
కేమియయ్యెదమో.

౨౨

నాకుఁ గూర్చిన మిత్రు లెందఱో
పారిపోయిరి మెల్లమెల్లఁగ
వీఁక మృత్యువుముందు వారలు
నమ్రులైనారు.
నాకు వారికి మిత్రులస్నేహము
కాలమేమయ్యె నొకటొ రెం
డో కదా గ్లానులను తాగియు
వెడలియున్నారు.

౨౩

విడిచి యీగదిలోన మనలను
వెడలిపోయిరి వారు సొబగున
నొడలు సింగారించుకొని వా
సంతికయు వచ్చెఁ.
అదర నేటికి మనము కూడా
నడువవలె భూశయ్యకిందికి
అడఁగెదము శయ్యవలె మనమును
నెవ్వ రెవ్వరికో!

౨౪

ఉన్నకాల మదెంతో లేదు.
మన్నులో దిగవలెను మనము
మన్ను మన్నునఁ గలిసి పోవగ
సున్నయౌనంతా.
చిన్నబోవకు దుఃఖమొందకు
ఖిన్న సంగీతము మఱవకు
చిన్నమోహిని వదలకుము, మధు
రసము వీడకుమీ.

౨౫

నేఁటి కొఱకై పాటుపడెదరు
ఏటికిని తేపంచు వేచెద
రోటియత్నము లెల్లయివియని
మెఱుఁగ లేరేమీ.
పాటపాడెడు వినుము చీఁకటి
కోట బురుజున నొక్క భూతము
మాటవినుఁడీ "మూర్ఖులిచ్చట
నచట లేద"నుచు నొక్కింత ఫలమైనన్.

౨౬

ఎంతో జ్ఞానుల మనుచు నిక్కుచు
వింతవాదముఁ జేసినా రా
వంత తెలిసిరె యిహపరంబుల
గుట్టునెవరైనన్.
ఎంతవారీ ఋషులు యోగులు
వింతమాట లటంచుఁ గేలియు
నంతలోనే యందఱికిఁ బలె
నోటమన్నెకదా.

౨౭

చిన్ననాఁటను పోయి యెంతో
విన్నవాఁడను పెద్ద శాస్త్రము
లెన్నొ సిద్ధాంతంబు లంయెపు
రిత్తమాటలను,
విన్నవా రెవరైన లేరు
కన్నవారును మొదలె లేరు
తిన్నఁగా మన బయలుదేరిన
తావు చేరెదము.

౨౮

అట్టి పండితు లట్టి జ్ఞానులఁ
బట్టి నాటితి జ్ఞానబీజము
పెట్టినీటిని దోహదంబుల
నెన్నొ చేసితిని.
ఎట్టిఫలమని యడుగఁ బోకుము
ఇట్టె వచ్చితి నీటివలె నే
నట్టె గాలికిఁబోలె నెగిరితి
ననుటయే ఫలము.

౨౯

ఏమిరా దౌర్జన్య మియ్యది
యేమి యడుగక యిందులోనికి
నేమి యడుగక యిచటినుండియు
గెంటుచున్నారు.
ఈ మధువు కూడదని చెప్పిన
రీ మధురరస మింత తనియఁగ
నేముత్రావుచు నిట్టి యవమా
నమును మఱచెదము.

౩౦

ఇందులోనికి వత్తుమంట, యది
యెందుకో యొక్కింత తెలియదు
ఎందునుండియొ యంతకంటెను
　　　　అసలె తెలియదుగా.
ఎందులకొ యిటనుండి, యింతయు
సందియముగద; నీటిఁబోలెను
ఎండొ పరుగిడి గాలివలె నెటొ
　　　　యెగిరి పోయెదము.

౩౧

భూమిమధ్యను నేమియున్నదొ
యేమిగలదొ శనైశ్వర గ్రహ
ధామమం; దీరెంటికి మధ్యను
　　　　గల్గువింతలను.
నేమమున నేఁ దెలిసికొంటిని
ఆ ముడుల నేనెల్ల విప్పితి
నేమి చిత్రమొ కర్మబంధమె
　　　　విడకయున్నయది.

౩౨

ద్వార మొక్కటి యున్న దచట న
య్యారె! బీగము నెచటనున్నదో
మేను నెత్తఁగ రాని తెరయును
గప్పియున్నయది.
వాగునచ్చట 'నిన్ను' 'నన్ను'ని
యూరకే యనుకొనుచు నుందురు
తీరు నదియును నీవు నేనును
కదలి పోవఁగనే.

౩౩

దీని మర్మము భూమిరైనను
బూని తెలుపదు; నల్లచీరెల
నూని శోకించుచును నుదధులుఁ
బ్రభువు వీడుటను
దానిగుట్టును దెలుప, వాకా
శాన సంజ్ఞలు నైనఁ గలుగవు
దాని రేయుంబవళు లనిమొను
నవియుదాచుఁగదా.

౩౪

తెరవెనుక నాలోని నిన్ను
నరయ నీచీఁకటిని దీపము
దొరకునని చేయెత్తి వెదకితి
దొరకదయ్యెనది.
అరయుచుండఁగ నెచటినుండియొ
"కరము నీలోనున్న నేను
అరయఁగన్నులు లేనివాఁడ" న
టంచు వినవచ్చెన్.

౩౫

అప్పుడీ మృత్పాత్రిఁ బెదవికి
చప్పునను జేరిచియు నడిగితి
"చెప్పుమా యీజీవమర్మ" మ
టంచు వేఁడుకను.
విప్పి పెదవుల నదియుఁ దెలిపెను
"తప్పిపోయినఁ బోవు జీవము
లొప్పియుండఁగ మధురసంబును
గ్రోలి సుఖపడుమీ."

౩౬

అనేషు మృణ్మయపాత్రి యియ్యది
వినుచుఁ దనచెలి తీయమాటలఁ
గనుచు సౌఖ్యము, గ్రోలి మధువును
దిరిగ నొకయప్పుడు.

చనవుతో నిప్పు డేను ముద్దులు
గొనిన యిది పూర్వమున నెంతటి
యనువుతో ముద్దులను నిచ్చెనో
ముద్దులంగొనెనో.

౩౭

మట్టిపాత్రి యిదేమి ముద్దుల
వెట్టినని సంశయమువలవదు
నెట్టు దాఁనిపోవు కుమ్మరి
నొకనిఁ జూచితిని.

గట్టిగా మర్దించెఁ బచ్చి
మట్టిఁ బట్టి యతండు, "నంత
గట్టిగాఁ గొట్టకుమి యన్నా"
యనుచు నదిపలికెన్.

౩౮

తరతరంబులనుండి యీకథ
తరలి వచ్చినదేకదా మఱి
విరళముగ నొక పట్టి ముద్దను
చఱచి మర్దించి
పరగ మానవ దేహమునుచును
గరమునను గొని యొక్క కుమ్మరి
యరుదుగా నిర్మించె దీనిని
ఇష్టమగునట్లు.

౩౯

ఎన్నియో మధురసము బొట్టులు
చిన్న చిన్నవి పడును భూమిని
క్రిన్న నవి యిట్టింకు లింకుచు
పోయి పోవుచును,
ఎన్నడో యది యెంతక్రిందనొ
మన్నుగాఁ బడియున్న కన్నుల
నున్న పరితాపాగ్ని నార్పఁగఁ
దోడుపడును కదా.

౪౦

గంటపువ్వును చూచినావా
కట కన్నునుపెట్టి మంచుకు
నంటియుండుట, యట్లెనీ వు
త్సాహ మొందవయా.
వెంటనంటిన మృత్యుదేవత
వాఁకిటిలో నిను నృత్తపాత్ర
వంటివాఁడని బోరలించిన
యంతెవఱక్కైనదా.

౪౧

ఆశకెక్కడి కంతమున్నదె
పాశములు దుఃఖములు సుఖములు
ఆశలను పోఁద్రోలి యానం
దంబు నొందవయా.
నాశనంబగు నెల్లయది, యా
వేశ మొప్పఁగ మధురసంబును
పాశరహితుఁడ వగుచుఁ గ్రోలుము
ప్రియను గూడుచును.

౪౨

ఏల పోయినదినముకోసము
గోల చేయుచు నేడ్చుచుండుట
యేల యెప్పటి రేపు కోసము
బెంగఁ బూనుటలు

ఏలవచ్చితొ యేలపోయెనొ
యేల యీగొడవెల్ల? జీవము
గాలి కెగజిమ్మకుము, మధువును
గ్రోలి సుఖపడుము.

౪౩

లోతు తెలియని యాకసంబను
నూతిదరికిని జేరనప్పుడు
మూతయొద్దను బెట్టుదురు మధు
పాత్రినొకదాని.

ఖ్యాతిగాఁ జేకొనుము దానిని
బ్రీతిసేయుచు విడిచెదవుసుమి
ప్రీతినొందుచుఁ గ్రోలి యానం
దింపఁగావలయున్.

౪౪

ఓసి యాత్మా! యేమె యింతటి
గాసి? యయ్యొ! పవిత్రురాలవు
వాసిగా నాకసమునం దిరు
గాడఁ గలవుగదా.
పాసియుండఁగ నిచ్చగింపవు
గాసిపడె దీమంటికొంపను
వాసమొనరింపంగ నీకును
లజ్జకాదటవే.

౪౫

భూమియిది నశ్వరము, దీన మ
కామము చేసియు నాత్మసుల్తాన్
గీముగాఁగ గుడారమెత్తె శ
రీరమును దీనిన్.
కామితార్థము తీరినంత మ
కాము నెత్తుచు లేచు పాదుస
నేమమున మఱియొకని కియ్యది
వాసమగుచుండున్.

౪౬

ఓయి, నీవును నేను లోకముఁ
బాయఁగాని ప్రపంచమంతయు
నాయెనంచును దలఁపఁబోకు మ
దెట్లు జరుగు సుమీ.

పోయమానఁడు మద్యపాత్రను
చేయిచేర్చి యన తసాక్షి యు
పాయుమొప్ప ననంతసంఖ్యల
జీవబింసువులఁ.

౪౭

తెరను ఁంచుక యువలమనమును
జరిగిపోయిననేమి? చిరముగ
జరుగుచుండును లోకమిట్లే
లోటులేదయ్యా.

అరుగుదేరక పూర్వమైనను
గలిగెనే లోటింతదాఁకి
పరగునే నీపేరు గీర్తియు
నిచట నెల్లపుడుఁ.

౪౮

ఒక్కక్షణమె మకామ్ము, మఱి యది
యొక్కపరిమె యెడారినూతను
జక్కఁగా జలములను గ్రోలుట
యంతలో నయ్యో!
ప్రక్కనున్న బిడారు పూర్వపు
చక్కి లేమ నెడారిలోనికిఁ
జిక్కిపోదువుగాన వేగమె
త్రాఁగుమీ సిటికా.

౪౯

ఓయి యీచిత్రింపు జీవము
మాయఁదెలియఁగ నెంతువా మఱి
చేయుమయ్యా యూహ వేగమె
తెలిసెదవా యేమో.
మాయనఁట సత్యంబును స్మృతి
పాయఁజేయున దొక్క వెంట్రుక
గా యెడము; సంశయమె ప్రాణా
ధారమగును గదా.

౫౦

అయ్యో! తలవెంట్రుకయె వాసిగ
చెయ్యిఁదప్పెను సత్య; మదియును
అయ్యో! యొకయక్కరమె తెలియక
వెదకెదము యేమో.

అయ్యదియుఁ దెలియంగవచ్చినఁ
దియ్యమున ధనగోశమే కా
దొయ్యనను దత్ప్రభువుఁ గూడను
కనఁబడునొ యేమో!

౫౧

అతి నిగూఢముగాఁగఁ దిరిగెడు
నతఁడు చంద్రునిమొదలు చేపల
వితముగా నెన్నెన్నొ రూపులఁ
బట్టఁబోయినను.

వెతలఁబడి యాయాసమొందిన
నతఁడు చంచలుఁడగుచు పారద
గతిని దప్పెడు; నన్నిమడియును
శాశ్వతుం డతఁడే.

౫౨

ఒక్కపరి ప్రచ్ఛన్నవృత్తిని
చక్కఁజూపవు ముఖమునేరికి
నొక్కపరి రూపంబు లెన్నియొ
పొంది తోఁచెదవు;
నిక్కమేమో తెలియకున్నది
యిక్కథయు నీవలననే కద
నిక్కముగ ద్రష్టవ్యుఁడవు మఱి
ద్రష్టవును నీవే.

౫౩

జీవమందలి మూలమర్మము
లీవునిచ్చటఁ దెలియఁగల్గినఁ
జావునొందుచు నీశ్వరుని మ
ర్మములు తెలిసెదవు.
నీవు నీతోనున్న నేఁడే
యేవిధైనను దెలియనప్పుడు
నీవు నీతో లేని చేపట
నేమి తెలిసెదవు!

౫౪

చిల్లిగవ్వయుఁ జేయఁజాలని
బొల్లివాదము లేల? కాలము
చల్లగాను గతించుచున్న దిఁ
కేల జూచెదవు?
ఉల్లమం దుత్సాహమూనుచు
కొల్లగా నీదారిద్ర్యరసమున
నెల్లపరితాపముల మఱచుచు
హాయిఁ బూనవయా!

౫౫

గొడ్డుభార్యను నేలికొంచును
బిడ్డలను గనకుండ వంశము
నడ్డెతనమున నంతరింపఁగఁ
జేయనొప్పనొకో.
గొడ్డుబుద్ధిని మొదటిభార్యను
మెడ్డివేసి విడాకులిచ్చితి
లడ్డువా యీదారిద్ర్యకన్యను
పెండ్లియాడితిని.

౫౬

ఒప్పుగా సదసద్వివేకము
మెప్పు పొందింపంగ, తత్త్వము
నొప్పుకొనఁగా, హెచ్చుతగ్గుల
నేర్పఱించితిని.

ఒప్పుతప్పు లవెల్ల నేటికి
గొప్పగా మధురసవివేకమె
గొప్పశాస్త్రమటంచు దాని
లోతుఁజూచితిని.

౫౭

గణితశాస్త్రమునందు మేటివి
అని జనులు నిను మెచ్చుకొందురు
గణితశాస్త్రమునందు సీతను
ప్రజ్ఞయేమొ కదా.

అనుచుఁ దెలియఁగ నడిగెదవు, తే
పనెడి దొక్కటె, నిన్నయొక్కటి
వినుము పంచాంగములు లేవని
చాటుటయె ప్రజ్ఞ.

౫౮

నిన్న కల్లంగడికి ముందట
కన్నుచీఁకటిలోన వెలుఁగుచు
నన్ను డాసెను మద్యపాత్రను
చేతఁబట్టికొని
చిన్నదొక యప్సరస యదియును
తిన్నగా నాముందు నిలిచియు
'అన్న! దీనిని చూతువా రుచి'
యనుచుఁ బ్రశ్నించెన్.

౫౯

ఓయి ద్రాక్షఫలంబు గొప్ప
న్యాయశాస్త్రమునందు నిధిసుమి
పాయు దానను కలహములుఁ మన
దేశమందెల్లన్.
ఈయదియు రసవాదమందు న
మేయకౌశలమొప్ప జీవము
హేయమయిన నమూల్యమౌనటు
చేయఁజాలుఁ జుమీ.

౬౦

అల ముహమ్మదుగజిని యల్లా
నిలను నమ్మనివారిఁ గత్తికి
బలియొనర్చినలీల ద్రాక్షయు
నాత్మఁ జుట్టికొని
గలియఁజేయు విచారములను
బలసియుండు భయంబులను నలి
నలియొనర్చియు నంతరింపఁగఁ
జేయఁజాలుఁ జుమీ.

౬౧

ఎవఁడురా దుర్వ్యసనమంచును
చవట మాటల నాడుచున్నాఁ
డవని నెల్లను దాసృజించియుఁ
బెంచి పోషించి
మివుల సద్వస్తువుఁ జేర్పక
తెవులు తెచ్చెడివానిఁ గూర్చునె
చవులు పుట్టెడు ద్రాక్షరసమును
విషసమం బగునే?

౬౨

అరరే! జీవామృతము విడిచియుఁ
బరసుఖామృతమనుచు నెన్నటి
కొఱకో గ్రుడ్లను మిటకరించుచు
వేచియుందునొకో!

ధరను నేఁ గల యంతకాలము
పరసుఖముల ననుభవించెదఁ
దిరిగి మంటను గలియ నేమవు
నెవరి కేమెఱుక?

౬౩

నరకమున యమబాధలంట
సరససుఖమంట స్వర్గమందున
నరయఁజాలని దెల్ల బూటక
మొకటె సత్యమగుఁగా

నరుల కీజీవంబు గ్రుక్కెఁడు
నరుదుకాదు గుటుక్కుమనుఁ జుమి
విరియఁబూచిన పువ్వు మఱలను
మొగ్గ యెట్టు లగున్.

౬౪

వెడలిరే కోటానకోటులు
పుడమి వీడుచు నిరులు క్రమ్మెడు
నడవి మార్గముఁబట్టి యొకఁడును
తిరిగి రాఁడేమీ?
అడిగి దారిని తెలియఁగా సరి
పడదు; మనమును దానిఁ గనుఁగొన
నడవి పోవఁగవలయు వేఱొక
దిక్కు లేదు కదా!

౬౫

ఎవ్వరో విద్వాంసులంట
ఎవ్వరో యోగీశ్వరులు నఁట
ఎవ్వరో తెలిసికొని వచ్చిరఁ
టంట యీకతలు
ఎవ్వరయ్యా నమ్ముతాం రవి
పవ్వళింపఁగఁ గలను గాంచిన
వివ్విధంబునఁ దెలిపి వారును
బవ్వళించారు.

౬౬

నే నొకప్పు డగమ్యగోచర
మైనదారిని నాత్మనంపుచుఁ
బూని యవ్వలివార్త నించుక
తెమ్మనుచు నంటిఁ
గాని యదియును బోయి శీఘ్రమె
కానవచ్చియు నాదు మ్రోలను
'నేనె స్వర్గము, నేనెనరకము'
నంచు వాక్రుచ్చెఁ.

౬౭

ఆశలే పరిపూర్తినొందుచు
సాశలే విఘ్నంబునొందుచు
నాశపెట్టుచు దుఃఖపెట్టుచు
స్వర్గనరకము లౌ;
ఆశ కనఁబడనట్టి చీఁకటి
దేశమేకద మొదటి వసతి, స్వ
దేశమునకే తిరిగి మఱలెద
మింతయును నిజము.

౬౮

తెరను వైచెను, తోలుబొమ్మలఁ
బఱచి యాడింపంగఁ దొడఁగెను
త్వరగ నొక్కటి యొక్కటేకొని
తీయఁగాఁ దొడఁగెన్
పరమమాంత్రికుఁ డతఁడు బొమ్మలఁ
బఱచి యాడఁగఁజేసె మనలను
కరమునను దీపంబుఁబట్టి వి
చిత్రగతు లొప్పన్.

౬౯

లోకమిది చతురంగఫలకము,
చీఁకటియు వెలుతురును గడులగు
వీఁకతోఁ జతురంగ బలమా
మనల నాడించున్.
పాఁచుచును నడిపించు నొక్కట
వే కదల్చుచుఁ ద్రోసిరాజను
వ్రేకదనమున నొక్కయప్పుడు
చంపి బరిణెనిడున్.

౨౦

బంతిఁబోలెడి నిన్ను లోకపు
వింతబయటను స్వారి చేయుచు
బంతియాటను త్రిప్పుచుండును
కర్మదండముతోఁ,
ఇంతయును నేమంచు నీవును
వింతగాఁ జూడంగ వలవదు
అంతయును నాతనికె తెలియును
అతనికే తెలియుఁ.

౨౧

ఆ లలాటమునందు నాతఁడు
లీలవ్రాసెడి వ్రాఁత నట్టే
కేల వ్రాయుచుఁ బోవుచుండును
ఆగఁ డొకయపుడు.
ఏలభక్తియు నేలయుక్తియు
నేల యీ కన్నీటిధారలు
చాలునే యావ్రాఁత నించుక
యేని తప్పింపఁ.

౭౨

బోరగిలఁ బడ్డట్టి గిన్నెను
వార లాకసమనుచుఁ బిలుతురు
సారెకును బుట్టుచును గిట్టెద
మందు క్రిందఁగదా!
ఓరి! చేతులనెత్తి దానికి
చేరి దండము పెట్టనేటికి
మీరు నేనునునట్లె యదియును
శక్తిహీనకదా.

౭౩

అతిశయోక్తులె సత్యమంట
క్షితిని గావున చింతయేఁటికి
మతిని కలఁతను బొంది యుండకు
మోయి యెన్నఁడును
గతియెటున్నదో యట్లె పోవుము
పెతను బూనకు వ్రాఁతయెట్టి
గతిని పట్టునో దానిఁ ద్రిప్పఁగఁ
దరమె యేరికిని.

౨౪

నేఁటి వెఱ్ఱియు నిన్నఁబుట్టెను
పాటిగా జేపటను వచ్చెడి
యోటమియు మౌనమును విజయము
నాఁటనే పుట్టెఁ
పాటిసేయక త్రాగుఁరా, నీ
వేటికో, మఱియెచటి నుండియొ
యేటికో, మఱి యెచ్చటికొ తెలి
యంగఁ జాలవురా.

౨౫

జగము ప్రారంభించినప్పుడె
సుగతియో దుర్గతియొ నిర్ణయ
మగణితంబుగ నున్నయది య
ట్లుండఁగా నిపుడు
పొగులనేటికి త్రాగుబోతని
యిగిలఁ జేయఁగనేల పండ్లను
తగిన రీతిని బోయెదను నా
జోలి తలపకుము.

౭౬

నన్ను ప్రేమాధ్యయనపారగు
నెన్నొ విధముల మొదటి నుండియు
గ్రిన్నఁ జేసె నతండు నప్పుడు
హృదయ మందొక్క
చిన్ని యణువును దీసి తత్త్వం
బన్న ధనకోశమును దెలుపఁగ
నన్ను తాళము చెవిగఁ జేసెను
ప్రేమమీరఁగను.

౭౭

నాకు తెలిసిన దొక్కటే యీ
లోకమం దాజ్ఞానతేజము
వీఁక బ్రేమావృతిని జేయఁగ
నిమ్ము, కోపమున
నాఁకటను దెగమ్రింగని మిన్కె
వాఁకిటను నొక కిరణమబ్బిన
నాకుఁ జాలును జ్యోతి మొదటికె
కనఁబడని కంటెఁ.

౨౮

జడపదార్థముతోఁ జేసిన
యొడలిలో నొక యంతరాత్మను
వెడలఁజేయఁగ వలెనె? యదియును
గొన్ని సౌఖ్యముల౯
విడువవలెనే కూడ దనుచును
నుడువఁగాఁ బడినట్టి వానిని?
విడువకున్నను శిక్షలఁటవె? యి
వేమి చోద్యములో!

౨౯

మట్టిదేహము నప్పనిచ్చి
గట్టి బంగారంపు భక్తిని
గొట్టవలెనని తలఁచుచుందు వ
హా గడుసుఁ దనము!
అట్టి దెప్పుడు నప్పనిచ్చితి
ఇట్టివ్యాజ్యం బిప్పు డేఁటికి
ఎట్టు లొప్పుకొనంగ దానిని
వింత యయ్యెడును.

౨౦

పోవవలె నీదారి నందువు
త్రోవలో వలఁబఱచి యుంతువు
త్రావినను మఱియేమిచేసినఁ
గోప పడియెదవు

నీవె నాచుట్టునను వ్యసనము
లావృతంబుగఁ జేసి, నేనును
త్రోవఁదప్పిన పాపివంచును
దలఁచె దదియేమి?

౨౧

నాకు స్వాతంత్ర్యంబు నీయక
నీ కరంబునఁ గర్మసూత్రము
పీకఁ బట్టుచు నన్ను ద్రిప్పుచు
నుండఁగా నీవు

నాకుఁ బుణ్యము పాపమంచును
సాకులను గల్పింపఁ బాడియె
యేకరణి నను గాచెదవా మఱి
నీదె భారమయా.

౧౨

అంత సాయంకాల మయ్యెను
చింత నాఁకలి యాఁకలోయని
వింతగా "రమజాను" పోయెను,
అంతటను నేను
కొంతసే పొక కుంభకారుని
పొంత మసలితి; నచట దొంతులు
దొంతులుగ నెన్నెన్నొ కుండలు
కూడి పడియుండెన్.

౧౩

ఎన్నొ రకముల కుండలుండెను
చిన్నవియు మఱికొన్ని పెద్దవి
కొన్ని కోలవి కొన్ని గుండ్రివి
వుండె నాయెఁట
కొన్నిటికి మాటలును వచ్చును
కొన్ని వినఁగల్గినవి, కాని
తిన్నగా విని యూరకుండఁగ
నూహ మదిచేసెన్.

౮౪

"ఉత్తనేనా నన్ను జేయఁగ
మెత్తనైన బంకమట్టిని
మెత్తి యీ రూపంబు నిచ్చెను
కుంభకారుండు?

ఎత్తివేసిన బిడ్డలాడును
ఉత్తమన్నై మాటఁగలసెద
నిత్తెఱఁగ మనయందఱికి" నని
యొక్క కుండయనెన్.

౮౫

ఎవ్వఁడైనను కడుపునిండఁగఁ
బువ్వఁ దాఁ దిన్నట్టి పాత్రను
రవ్వ చేయుచు విరుగఁగొట్టునె
మిగులఁ గోపమునన్

ఎవ్వఁ డీ తను వింపుసొంపుగ
పువ్వువలె నిర్మించె నాతఁడు
నొవ్వఁజేయుచుఁ బాడుచేయునె"
అనియె మఱియొకటి.

౮౬

సాదు వొకఘటమంతరూపసి
కాదటంచును నలుగు రనఁగాఁ
ఛీదరించుచు నిట్లు సాహస
మొప్పఁ దాఁ బలికెఁ,
"నాదురూపముఁ జూచినవ్వెద
రేదో తప్పును చేసి కుమ్మరి;
కాదు, నను జేయంగఁ జేయుము
వడఁకెఁ గాఁబోలు."

౮౭

అంత లొడలొడ మంచి మఱియొక
వింతకుండయుఁ బలికె నిట్టులు
ఎంతో తెలిసినదానివలె మొగ
మెత్తి చేయుచును
"సంతయేమిది, కుండలందరు
వింతగా కుమ్మరి యటందురు
ఇంత తెలుపుఁడు కుండలెవ్వియొ
కుమ్మరియు నెవఁడో."

౮౮

"మనలఁ జేయుచు నున్నయప్పుడు
ననువు తప్పుచు వంకయైనను
కినుక తోడుత నావమునఁ బడ
ద్రొబ్బివేయునని
యనుచునుందు రదెల్ల కల్లయె
కనికరము గలవాఁడు నాతఁడు
తనపి తానే పాడుచేయునె?"
అనియె మఱియొకటి.

౮౯

"వారు నా జీవంపు మొలకను
వేరితో పెల్లగిలఁ దీయుచు
దూరముగ కొమ్మలను జీల్చుచుఁ
బాఱ వేయఁగనీ
చేరి నే నైనట్టి మంటిని
కోరికను మధురసము పోసిన
వేరు తన్నుదుఁ దిరిగి లేచెద"
ననియె మఱియొకటి.

౯౦

వాదముల నవి యిట్లు సలుపఁగ
ఖేదమున 'రమజాను' పోయెను
మోదమున 'షవ్వాలు' వచ్చెను
ప్రీతి నింపుచును
మీఁద వాహకు లపుడు వీఁపుల
మీఁద కావడిఁ జేర్చికుండల
నాదటను వే మోసికొంచును
నడువఁ జొచ్చిరటకా.

౯౧

ఇంక నెన్నోనాళ్ళు బ్రదికే
టింక లేదుసుమీ యిహంబున
శంక చేయక మధురసంబును
పోయుమీ నాకూ.
క్రుంకిపోయినపిదప నల్లురు
నింక విడువకయుండి, దాత్రుల
వంకఁగొని పోవుచును నచ్చట
పూడ్చియుంచు మయా.

౬౨

కలిసిపోయియు మంటిలోపల
నిలిచియుండఁగ నందు ద్రాక్షలు
మొలచి తీవలఁ బర్వఁజేయఁగ
నవియుఁ బ్రాఁకుచును
నెలమి భక్తులు నట్లుపోవఁగ
కలయఁగాళ్ళను బెనఁగి పట్టుచు
తెలివినిచ్చును గాక, వారి వి
చారమును ద్రోలి.

౬౩

నేను బశ్చాత్తాప మందుచుఁ
బూని ప్రార్థింపంగఁ దొడఁగితిఁ
గానఁబడె స్వర్గం బటంచును
నూహ చేసితిని
కాని యీ మధురసముఁ గొంచె
మూనఁగానే భక్తియంతయు
కానఁబడకుండంగఁ బోయె న
దేమి చిత్రమహో!

౯౪

ఎన్నో సారులు చింతచేసితిఁ
గ్రిన్నమధువును గ్రోలనంచును
తిన్నగా నీమనసునిలువ ది
కేమి చేయఁగలన్

చెన్ను మీఱు వసంతకాలము
వన్నె హాయలు గులాబి పువ్వులఁ
గన్నుపండువ వౌనర్చెఁ బశ్చా
త్తాప మెట్టిదిఁకన్.

౯౫

మదిర మను నీహాంతకారిని
మదిని నిల్పఁగఁ బరువు పోయెను
అదియు నుండిన లేక యుండిన
నేమి నాకింకన్

పదిలముగ నాతనువులోపల
కుదురుకొని ప్రాణంబు లుండఁగ
నదను తప్పిన నెట్లువచ్చునో
దీని నెటు విడుతున్.

౬౬

అయ్యొ సొగసుగులాబి పోయెదె?
అయ్యొ చనెదె వసంతమా? నా
తియ్యనౌ యౌవనము వెడలెదె
తావిఁ గోల్పోయి;
ఒయ్యనను శాఖాగ్రమందున
వియ్యమూదించితివి చెవులకు
తియ్యపాటల భరతపక్షీ
నీవు విడిచెదవే!

౬౭

జీవనంబను నీయొడాఁవి
పోవు టెన్నాళ్లోకదా మఱి
పోవఁగా నిటఁ దిరిగి వచ్చుట
యున్నదో లేదో,
చావునిత్యము బ్రతుకునిత్యము
యేవిధమునను దెలియరా ద
య్యో! విచారమె నిత్యమని ని
శ్చయము చేసితిని.

౯౮

కర్మమను నీపుస్తకములో
మర్మమున వ్రాసేటి వ్రాఁతను
ధర్మదేవత చేరి యించుక
మార్చినను సరియే
యోర్మితక్కువయైన దానిని
గూర్మిమీఱఁగఁ జెఱపి వేయుచు
ధర్మముం గట్టికొనినన్ సరె
యింత సుఖపడుదుఁ.

౯౯

ప్రేయసీ! యిది దుఃఖపూర్ణము
మాయచే నావృతము లోకము
మాయచేయుచు సృష్టి మనచే
తులను బట్టితిమా
చేయమే హృదయంగమంబగు
చాయ దీనిని తారుమారుగ
హేయమగు సర్వమును బాఱఁగఁ
ద్రోసి స్వేచ్ఛగను.

౧౦౦

లేదు జేపను మాట యెచ్చట
రాదు పాత్రము పోయినను పాటి
స్వాదుమధురసపానమున సం
తోష మొందవలెన్.
మోదమున నీ చల్లవెన్నెల
లోఁ దమిం దిరుగాడవలయును
పోద మాతరువాత యెచ్చటి
కో యు దిప్పుడేలా?

౧౦౧

మిత్రులారా, పోయెదను సుఁడీ
మిత్రుని న్నను మఱువకుండుఁడీ
మిత్రులందఱుఁ గూడి వేడుక
తోడ హాయిగను
చిత్రసంభాషలను మధువు ప
విత్రమంచును త్రావునప్పుడు
నాత్రమున నేఁ జూతు నాకును
బోయు మఱువకుఁడీ.

—

'సాధన', ముద్రాక్షరశాల,
అనంతపురము.